

Gemeente Noord-Beveland
t.a.v. de gemeenteraad
Postbus 3
4490 AA Wissenkerke

Middelburg, 13 september 2016

Onderwerp: zienswijze omgevingsvergunning beperkte milieutoets Stekeldijk 25b te Geersdijk

Geachte gemeenteraad,

Op 29 juli jl. kwam de omgevingsvergunning beperkte milieutoets Stekeldijk 25b te Geersdijk ter inzage. Graag dienen wij hierop onze zienswijze in.

De vergunning wordt verleend voor het in bedrijf nemen van een varkenshouderij op bovengenoemd adres. Zoals u weet, is nieuwvestiging van intensieve veehouderijen in Zeeland per Verordening Ruimte verboden. In dit geval wordt de aanvraag echter gebaseerd op een vergunning uit 1998, die thans niet in gebruik is. Deze vergunning is destijds verleend voor het houden van in totaal 3763 dieren. De nieuwe omgevingsvergunning wordt nu echter verleend voor 4211 dieren. Dit is onzes inziens niet toegestaan. De Verordening Ruimte Provincie Zeeland van 15 april 2016 schrijft hierover het volgende:

Artikel 2.9 Intensieve veehouderij

- 1.

In een bestemmingsplan wordt de nieuwvestiging van intensieve veehouderij, de omschakeling van een bestaand bedrijf naar intensieve veehouderij alsmede het toevoegen van een neventak intensieve veehouderij niet toegelaten.

- 2.

Het eerste lid is niet van toepassing indien, op het tijdstip van inwerkingtreding van deze verordening, krachtens een bestemmingsplan, de nieuwvestiging van, de omschakeling naar intensieve veehouderij of het toevoegen van een neventak reeds is toegelaten met dien verstande dat de afwijking van de bepalingen van deze verordening niet mag worden vergroot.

Aangezien hier sprake is van een vergroting van het aantal dieren, lijkt het ons dat er ongeoorloofd afgeweken wordt van Verordening Ruimte.

Uw stem voor natuur en milieu

Daarnaast blijkt de vergunning uit 1998 gebaseerd te zijn op foutieve of verouderde informatie. In de bijlagen bij deze vergunning blijkt uitgegaan te zijn van een afstand tot de bebouwde kom van 1500 meter, terwijl dit in de nieuwe vergunning vastgesteld is op 695 meter afstand (en 325 meter tot de dichtstbijzijnde woning). De kortste afstand tot een natuurgebied werd destijds vastgesteld op 1295 meter, terwijl het Veerse meer (aangewezen als Natura 2000-gebied) in de praktijk op de helft van deze afstand gelegen is. Een gehele herziening en actualisatie van de oude vergunning is hiermee naar onze mening onvermijdelijk.

Voorts wijzen wij graag bij herhaling op onze eerdere oproep om geen uitbreidingen meer toe te staan van intensieve veehouderijen, zolang onduidelijk is welke nieuwe beperkende maatregelen de staatssecretaris op zal leggen aan deze bedrijven. Kort voor het zomerreces publiceerde het RIVM het zorgwekkende rapport Veehouderij en gezondheid omwonenden, waarin op basis van een grootschalig en jarenlang onderzoek een verband werd aangetoond tussen veehouderijen en gezondheidsrisico's voor omwonenden. Naar aanleiding van dit rapport kondigde de staatssecretaris nieuwe maatregelen aan om de volksgezondheid beter te beschermen. Wij zijn van mening dat het onverantwoord is om juist nu een nieuwe vergunning te verlenen voor het houden van duizenden varkens op een beperkte afstand van burgerwoningen. Met de gezondheid van omwonenden zou geen enkel risico genomen moeten worden. Voor de volledigheid sturen wij onze oproep als bijlage nogmaals mee.

Aangezien de omgevingsvergunning ter inzage heeft gelegen gedurende de vakantieperiode, was onze reactietijd sterk verkort. Graag behouden wij daarom het recht om deze zienswijze in een later stadium aan te vullen met nadere gronden, met een deskundige onderzoek en/of met een nadere motivering.

Concluderend verzoeken wij de gemeenteraad om niet in te stemmen met de voorliggende omgevingsvergunning. Een eventuele nieuwe aanvraag zou naar onze mening pas mogelijk moeten zijn op het moment dat de consequenties van het RIVM rapport inzichtelijk zijn geworden in de vorm van aangescherpte regelgeving.

Met vriendelijke groet,

Teus Baars,
directeur a.i. ZMf

Bijlage: oproep ZMf inzake intensieve veehouderij

Intensieve veehouderij in Zeeland

Donderdag 7 juli jl. werd het onderzoek Veehouderij en Gezondheid Omwonendenⁱ van het RIVM, Universiteit Utrecht, Wageningen UR en het NIVEL gepubliceerd. Dit onderzoek levert een overtuigende bewijslast over de schadelijke effecten van (intensieve) veehouderij op de volksgezondheid. Naar aanleiding van dit onderzoek doet de ZMf een dringend beroep op de Zeeuwse beleidsmakers om een pas op de plaats te maken met nieuwe uitbreidingsvergunningen. Pas tegen het eind van dit jaar zullen alle onderzoeksresultaten bekend zijn, waarna een landelijk debat gevoerd zal worden over de consequenties voor de sector. Het lijkt onafwendbaar dat de wetgeving aangescherpt zal worden om de volksgezondheid te beschermen. Pas als dit debat gevoerd is kan verstandig besloten worden of, waar en onder welke condities uitbreidingsmogelijkheden vergund kunnen worden. Wij rekenen ook op de sector zelf om verantwoord om te gaan met dit voortschrijdend inzicht. De volksgezondheid is het hoogste belang: het gaat hier om uw gezondheid, om de gezondheid van uw ouders, uw kinderen en die van alle inwoners van Zeeland. Deze onderzoeksresultaten kunnen niet gebagatelliseerd worden.

Intensieve veehouderij in Nederland

Na de uitbraak van vogelgriep (2003) en de Q-koortsepidemie (2007-2010) is in Nederland de discussie ontstaan over de gezondheidsrisico's van intensieve veehouderij voor omwonenden. In 2013 kondigde toenmalig staatssecretaris Dijkema in een brief namens het kabinet aan met regelgeving te komen, die het voor provincies en gemeenten mogelijk maakt om indien nodig in bepaalde gebieden uit het oogpunt van volksgezondheid grenzen te stellen aan de omvang van de veehouderijⁱⁱ. Het kabinet stelde hierbij de versterking van de economische positie van de sector te steunen, maar geen ongebreidelde groei toe te staan. Nieuwe regelgeving zou provincies en gemeenten de mogelijkheid moeten bieden om vanwege redenen van volksgezondheid grenzen te kunnen stellen aan veehouderij middels:

- ⓐ de totale omvang van de veehouderij te maximeren (totaal aantal koeien, kippen of varkens) in een bepaald gebied, inclusief het totaal op slot zetten van een gebied,
- ⓑ de intensiteit van de veehouderij in een bepaald gebied te maximeren (bijvoorbeeld door een maximaal aantal dieren per hectare), en/of
- ⓒ de grootte van een veehouderijlocatie (maximaal aantal dieren in een stal) in een gebied te begrenzen. Hiertoe dient de Wet dieren gewijzigd te worden, maar tot op heden ontbrak het aan de wetenschappelijke onderbouwing om dit mogelijk te maken.

Op basis van literatuuronderzoek en geur- en fijnstofberekeningen deed de GGD tussen 2011 en 2015 verschillende aanbevelingen die kunnen dienen als toetsingskader voor de gezondheid van omwonendenⁱⁱⁱ. Zo werd onder andere geadviseerd om:

- ⓐ Bij planontwikkeling en besluitvorming gezondheid mee te laten wegen;
- ⓑ Bij vergunningen, die worden verleend in het kader van de IPPC-Richtlijn, gezondheidsaspecten integraal te beoordelen;
- ⓒ Bij nieuwbouw en planontwikkeling een minimale afstand van 250 meter te hanteren tussen een intensieve veehouderij en gevoelige bestemmingen. Hierbij wordt opgemerkt dat het hanteren van

vaste afstanden tussen bron en blootgestelden bijvoorbeeld ook gebeurt bij blootstelling aan luchtmissies door wegverkeer;

- ☒ Binnen een afstand van 250 – 1.000 meter tussen een intensieve veehouderij en een woonkern of lintbebouwing bij vergunningverlening een aanvullende gezondheidskundige risicobeoordeling uit te laten voeren, waarin bedrijfsspecifieke kenmerken zoals diersoort, bouwtype, ligging, windrichting en andere ruimtelijke ordeningsaspecten worden meegewogen;
- ☒ Resultaten te gebruiken voor het ontwikkelen en evalueren van (lokaal) beleid;
- ☒ Open en actief te communiceren door de gemeenten met omwonenden betreffende volksgezondheidsaspecten naast dierenwelzijn- en milieuaspecten.

Hierbij worden wel verschillende onzekerheden opgemerkt. Zo was er weinig bekend over de verspreiding van zoönosen rond veehouderijen en over de levensvatbaarheid en het ziekmakende vermogen van bacteriën en virussen op enige afstand van het bedrijf. Ook was er onvoldoende bekend over de samenstelling van het fijnstof van intensieve veehouderijen. Het fijnstof van veehouderijen zal minder kleinere onderdelen en nauwelijks roet bevatten ten opzichte van verkeersuitstoot, maar zal daarentegen wel veel meer (delen van) micro-organismen bevatten die kunnen zorgen voor irritatie en ontstekingen aan de luchtwegen. Deze effecten zullen vooral optreden bij ouderen, personen met al bestaande luchtweg- of hartaandoeningen en kinderen.

Om deze en andere onduidelijkheden weg te nemen is de afgelopen jaren intensief onderzoek uitgevoerd. In 2011 werd hierover een eerste rapport gepubliceerd door de Universiteit Utrecht, het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en het Nederlands Instituut voor Onderzoek van de Gezondheidszorg (NIVEL)^v. Hieruit kwam een aantal aanknopingspunten voor mogelijke gezondheidseffecten van het wonen in de buurt van veehouderijen naar voren.

Het onderzoek Veehouderij en Gezondheid Omwonenden^v van het RIVM, Universiteit Utrecht, Wageningen UR en het NIVEL ging hier dieper op in met uitgebreid onderzoek in Noord-Brabant en Limburg. Voor dit onderzoek werden gegevens geraadpleegd van 110.000 patiënten van huisartsen, werd door 12.000 mensen een vragenlijst ingevuld en hebben bijna 2.500 mensen meegedaan aan medisch onderzoek. Ook werd de luchtkwaliteit in het onderzoeksgebied onderzocht en werden op meerdere momenten in het jaar endotoxine, fijnstof en aanwezigheid van micro-organismen gemeten. Dit zeer recent uitgebrachte rapport brengt zorgwekkende conclusies:

- ☒ Het is duidelijk geworden dat omwonenden van veehouderijen worden blootgesteld aan verhoogde concentraties endotoxine, fijnstof, resistentiegenen en waarschijnlijk ook veehouderij-gerelateerde micro-organismen. Pluimveebedrijven hebben hierbij een hogere uitstoot dan bijvoorbeeld varkensbedrijven. Er zijn sterke aanwijzingen dat fijnstof en componenten ervan mensen gevoeliger maken voor infecties. Helaas is in dit onderzoek niet gekeken naar andere gezondheidsrisico's die al eerder met fijnstof in verband zijn gebracht waaronder hart- en vaatziekten. Aan de hand van de metingen uit dit onderzoek zullen verspreiding, blootstellings- en gezondheidsrisico's worden gemodelleerd. Deze resultaten worden pas eind dit jaar verwacht. Het onderzoek is dus nog niet volledig afgerond.

- ☉ Analyses laten een duidelijk relatie zien tussen de aanwezigheid van pluimvee en een verhoogd risico op longontsteking. Dit verhoogd risico op longontstekingen valt waar te nemen tot ongeveer 1 kilometer van een pluimveebedrijf. De hypothese van de onderzoekers is dat blootstelling aan verhoogde fijnstof- en endotoxineconcentraties en irriterende gassen ervoor zorgen dat omwonenden gevoeliger longen krijgen en daarmee vatbaarder zijn voor infecties. Deelnemers aan het onderzoek die op minder dan 500 meter van een geitenbedrijf woonden, hadden meer dan vier keer zoveel kans op longontsteking.
- ☉ Alhoewel COPD minder vaak voorkomt rondom veehouderijen, hebben COPD patiënten in zo een gebied wel vaker last van exacerbaties (verergering van de klachten). COPD patiënten hadden bijna tweemaal zo vaak last van piepen op de borst als ze in de nabijheid van een veehouderij woonden.
- ☉ Er bleek een directe relatie tussen veehouderij en een afname van de longfunctie in samenhang met ammoniak. Er wordt verondersteld dat deze effecten waarschijnlijk niet door ammoniak zelf veroorzaakt, maar zijn mogelijk het gevolg van omzetting in secundair fijnstof. In dat geval is het ook waarschijnlijk dat de effecten verder reiken dan de directe omgeving van veehouderijen, mogelijk over grote afstanden tot in het stedelijke gebied en potentieel over het gehele land.
- ☉ Uit eerder onderzoek is al gebleken dat mensen die zijn opgegroeid op een boerderij minder vaak atopie (allergieën voor bijvoorbeeld huisstofmijt, grassen, hond, kat) hebben dan mensen die niet zijn opgegroeid op een boerderij. Echter, mensen die geboren zijn buiten gebieden met veehouderijen en pas later in zo een gebied zijn komen wonen, zijn juist vaker atopisch.
- ☉ Als indicator voor micro-organismen in en rondom veehouderijen werden concentraties van *Staphylococcus spp.* en *E. coli* gemeten. In de lucht van stallen van pluimveebedrijven waren de concentraties ongeveer 1.000 keer hoger dan het achtergrondniveau. Zelfs op 100 tot 200 meter afstand van het bedrijf bleven de concentraties hoger dan het achtergrondniveau.
- ☉ Het onderzoek is uitgevoerd onder een groep personen tussen de 18 en 70 jaar. Erkend wordt dat uitbreiding van de leeftijd meer inzicht zal geven in de risicogroepen kinderen en ouderen. Hierover is tot op heden vrijwel niets bekend, alhoewel er wel zorgwekkende trends werden geconstateerd. Zo werd het voorkomen van constitutioneel eczeem bij kinderen van 0 tot 4 jaar vaker vastgesteld in gebieden met veehouderijen.

Het onderzoek vond weliswaar plaats in Noord-Brabant en Limburg, waar de concentraties (intensieve) veehouderijen aanmerkelijk hoger liggen dan in Zeeland. Dit neemt echter niet weg dat dit rapport het best beschikbare onderzoek is. Zolang er geen specifiek Zeeuws onderzoek uitgevoerd is, kunnen we niet anders dan dit rapport als leidend beschouwen. Zéker voor de direct omwonenden van intensieve veehouderijen. De auteurs van het rapport stellen ook dat de resultaten voor veel andere gebieden met veehouderij zeker relevant zijn.

Situatie in Zeeland

In de provincie Zeeland geldt een sterk restrictief beleid voor intensieve veehouderijen. Zo sluiten het Omgevingsplan 2012-2018 en de bijbehorende Verordening Ruimte Provincie Zeeland nieuwvestiging uit. Dit geldt voor zowel hoofd- als neventakken intensieve veehouderij. Ook de doorgroei van een neventak naar een hoofdtak is niet toegestaan. Het strikte beleid is gebaseerd op een viertal aspecten en belangen:

- ☒ Het landelijk gebied van Zeeland wordt als landschappelijk waardevol aangemerkt. Het ontstaan van grootschalige, industrieel aandoende agrarische bedrijven doet afbreuk aan de landschappelijke kwaliteiten.
- ☒ Het landelijk gebied maakt mede deel uit van het toeristisch product Zeeland: het recreatief medegebruik is een belangrijk bestanddeel van de dagrecreatieve voorzieningen in Zeeland. De aantrekkelijkheid van het gebied neemt door de vestiging van intensieve veehouderij af. Hierbij wordt naast landschappelijke aantasting ook stankoverlast genoemd.
- ☒ Vitale, grondgebonden landbouw is mede van belang voor het beheer en grondgebruik van het buitengebied. Intensieve veehouderij heeft deze functie niet, maar leidt eerder tot spanningen.
- ☒ Intensieve veehouderij leidt ten opzichte van akkerbouwbedrijven tot een forse toename van zwaar vrachtverkeer. Effect daarvan is schade aan plattelandswegen die niet geschikt zijn voor dergelijke transporten. Ook zal hierdoor de onveiligheid in het verkeer toenemen.

Bestaande intensieve veehouderijen krijgen de kans om uit te breiden tot een vloeroppervlak van maximaal 5.000 m², waarbij bedrijven met een bedrijfsvloeroppervlakte van meer dan 5.000 m² een eenmalige maximale uitbreiding van 10% wordt toegestaan. Aan deze uitbreidingsmogelijkheden zijn wel voorwaarden verbonden. Zo moeten bedrijven hun uitbreidingen gepaard laten gaan met bovenwettelijke verduurzamingsmaatregelen op diverse gebieden, waaronder dierenwelzijn, milieuwinst (waaronder het terugdringen van geuroverlast), het versterken van de omgevingskwaliteiten en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Ook moet aangetoond worden dat de ontwikkelingsruimte noodzakelijk is voor het behoud van een reëel perspectief op continuïteit van de bedrijfsvoering.

Daar waar de afgelopen jaren deze uitbreidingsmogelijkheden niet benut werden, constateert de ZMf een opmerkelijke groei in het aantal aanvragen sinds vorig jaar. Tegen een aantal van deze vaak forse uitbreidingen werd bezwaar gemaakt middels zienswijzen: een varkenshouder in Aagtekerke verdubbelde zijn veestapel (van 3.306 naar 6.584), een pluimveehouder uit Sint Kruis verviervoudigde zijn hoeveelheid dieren (van 25.000 naar 99.000) en eveneens een pluimveehouder uit Oostburg verdubbelde ruimschoots het aantal gehouden dieren (van 45.000 naar 97.000). En recentelijk voelde de ZMf zich genoodzaakt om een beroepsprocedure te starten tegen de nieuwvestiging van een geitenhouderij in Rilland, waar beoogd wordt om 1.900 dieren te houden. Naast de uitbreidingsplannen van intensieve veehouderijen werd bovendien de uitbreiding vergund van een groot aantal (tientallen) reguliere melkveehouderijen. De ZMf wijst erop dat de nu verstrekte vergunningen buiten de eventueel aangescherpte wetgeving vallen, indien het kabinet daartoe besluit als later dit jaar de onderzoeksresultaten worden besproken.

Oproep aan bestuurders

Wij wijzen erop dat de intensieve veehouderij nauwelijks van economisch belang is voor Zeeland. Zelfs grootschalige uitbreidingen leveren in de praktijk geen extra werkgelegenheid op. Wel zijn ze van nadelige invloed op woongenot, landschap en natuur, waarmee ons meest waardevolle economische product toerisme geschaad wordt. Om deze reden kent Zeeland al een sterk restrictief beleid, dat vertaald wordt in de Verordening Ruimte Provincie Zeeland. Het nieuwe licht dat nu geworpen wordt op het aspect volksgezondheid vraagt echter om dit beleid opnieuw te bezien. We beschikken nu over inzichten die eerder niet bekend waren. Nader specifiek Zeeuws onderzoek is hierbij zeer gewenst, maar vanuit het voorzorgsprincipe dringen wij er nu al op aan om een afstand van 1 kilometer te hanteren als veiligheidszone. In eerste instantie geldt dit voor uitbreidingsplannen, maar ook de bestaande bedrijven zullen heroverwogen moeten worden. We doen een handreiking naar de Zeeuwse politiek, de bedrijfssector en omwonenden om samen met de milieuorganisaties te komen tot duurzame oplossingen.

ⁱ Maassen K, Smit L, Wouters I, van Duijkeren E, Janse I, Hagenaars T, IJzermans J, van der Hoek W, Heederik D (2016). Veehouderij en gezondheid omwonenden. RIVM Rapport 2016-0058

ⁱⁱ Jaap de Wolf, Renske Nijdam, Jelle Doosje (2013). Intensieve veeteelt en volksgezondheid. Reactie op het kabinetsstandpunt en toelichting op afstandsnorm GGD-advies intensieve veeteelt. GGD Nederland & GHOR Nederland

ⁱⁱⁱ Jaap de Wolf (2015). Gezondheid gebaat bij 250 meter afstand tussen intensieve veehouderij en burgerwoning. Tijdschrift Milieu mei 2015.

^{iv} D.J.J. Heederik, C.J. IJzermans (2011). Mogelijke effecten van intensieve-veehouderij op de gezondheid van omwonenden: onderzoek naar potentiële blootstelling en gezondheidsproblemen. Rapport IRAS Universiteit Utrecht, NIVEL, RIVM.

^v Maassen K, Smit L, Wouters I, van Duijkeren E, Janse I, Hagenaars T, IJzermans J, van der Hoek W, Heederik D (2016). Veehouderij en gezondheid omwonenden. RIVM Rapport 2016-0058